

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.11.1984, sp. zn. Tpj 138/82, ECLI:CZ:NS:1984:TPJ.138.1982.1

Číslo: 3/1986

Právní věta: I. Použití kvalifikace a vyšší trestní sazby podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. je možné za předpokladu, že za první takový čin uvedený v odstavci 1 byl pachatel potrestán, tj. vykonal uložený trest (nebo jeho část), s jehož výkonem není spojená fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (ani nedošlo k zahlázení odsouzení rozhodnutím soudu), a že po výkonu tohoto trestu (nebo jeho částí) spáchal nejméně dva další trestné činy neoprávněného užívání cizího motorového vozidla nebo se dopustil jednoho takového trestného činu více útoky formou pokračování v trestné činnosti. II. Předchozí potrestání pachatele pro trestný čin neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1 tr. zák., které je jedním z formálních znaků obsažených v § 209a odst. 4 písm. b) tr. zák., nelze současně hodnotit ještě jako okolnost naplňující také znak

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.11.1984

Spisová značka: Tpj 138/82

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Recidiva zvláště nebezpečná, Zákaz dvojího přičítání

Předpisy: 140/1961 Sb. § 209a odst. 1
§ 209a odst. 4 písm. b)
§ 41 písm. b

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Ministerstvo spravedlnosti ČSR vyslovilo pochybnosti o správnosti právních závěrů uvedených v rozsudku senátu Nejvyššího soudu ČSR z 23. 1. 1979 sp. zn. [11 Tz 87/78](#) (uveřejněného též ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, pod č. 20/1979). Právní závěry a tohoto rozsudku lze shrnout takto:

Okolnost, že pachatel je zvláště nebezpečným recidivistou, sice vyjadřuje určitou vlastnost pachatele, zásadně však jde o okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, tedy o znak kvalifikované skutkové podstaty trestního činu. Poněvadž formálním znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. je, že pachatel se trestního činu podle § 209a odst. 1 tr. zák. dopustil opětovně, ačkoliv byl pro takový trestný čin již potrestán, nelze vzhledem k ustanovení § 31 odst. 3 tr. zák. tuto okolnost hodnotit ještě jako okolnost potřebnou ke splnění formální podmínky „vícekrát potrestán“ u zvláště

nebezpečné recidivy podle § 41 písm. b) tr. zák., tedy jako okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby uvedené v § 42 tr. zák.

K těmto právním závěrům ministerstvo spravedlnosti ČR uvádí tyto námitky:

„Ustanovení § 31 odst. 3 tr. zák. je možno použít pouze ve vztahu k otázce trestu, nikoli však v otázkách týkajících se viny. Tento závěr vyplývá ze zařazení § 31 do hlavy čtvrté obecné části trestního zákona, jednající o trestech, do jejího druhého oddílu o obecných zásadách o ukládání trestů, jakož i z jeho nadpisu „Výměra trestu“. Zákaz dvojího přičítání téže okolnosti, obsažený v citovaném ustanovení, proto nelze uplatnit při posuzování okolnosti, že pachatel spáchal trestní čin jako zvlášť nebezpečný recidivista. Jde o otázku pachatelovy viny a výrok v tomto směru je podle § 122 odst. 1 in fine tr. ř. obligatorní součástí výroku o vině.

Nadto za správný výklad zákona nelze považovat blíže neodůvodněný názor obsažený v rozhodnutí č. 20/1979 Sb. rozh. tr., že pachatel je zvlášť nebezpečným recidivistou, je okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, tedy znakem kvalifikované skutkové podstaty. Okolnosti, které podmiňují použití vyšší trestní sazby jsou pouze ty, které jsou uvedeny v jednotlivých ustanoveních zvláštní části trestního zákona v druhém nebo dalších odstavcích jako formální znaky kvalifikovaných skutkových podstat a které při splnění podmínek uvedených v § 88 tr. zák. odůvodňují použití vyšších trestních sazeb v těchto skutkových podstatách přímo a individuálně stanovených. Naproti tomu okolnost, že se pachatel dopustil trestného činu jako zvlášť nebezpečný recidivista, nepodmiňuje použití takovéto trestní sazby. U zvlášť nebezpečné recidivy jde při splnění jejich formálních a materiálních podmínek o obecně zvýšené trestní sazby odvozené z trestních sazeb stanovených v základních i kvalifikovaných skutkových podstatách. Jde o dva samostatné druhy trestních sazeb, i když obě jsou v poměru k trestním sazbám stanoveným v základních skutkových podstatách vyšší, ovšem o odlišný rozdíl a z rozdílných důvodů. Trestní sazby zvýšené podle § 42 tr. zák. nelze proto považovat za normální (nezvýšené) vyšší sazby stanovené v kvalifikovaných skutkových podstatách. V důsledku jejich nedůvodného ztotožňování, podle něhož se trestní sazby zvýšené podle § 42 tr. zák. pokládají za vyšší trestní sazby, se pak dospívá k nesprávnému záběru, že okolnost, že pachatel spáchal trestný čin jako zvlášť nebezpečný recidivista, je znakem kvalifikované skutkové podstaty.

Na věci nic nemůže změnit skutečnost, že souhrn okolností, které určují konkrétní stupeň nebezpečnosti trestního činu pro společnost (samozřejmě včetně okolností naplňujících podmínky zvlášť nebezpečné recidivy), možno považovat za materiální znak trestného činu, který doplňuje formální znaky všech skutkových podstat. Jestliže není dána příslušná kvalifikační okolnost, tento materiální znak sám o sobě nepodmiňuje použití vyšší trestní sazby stanovené v kvalifikovaných skutkových podstatách a není důvod jej považovat za jejich znak. Jestliže však ve zmíněném souhrnu jsou dány i všechny okolnosti naplňující podmínky pro uznání pachatele za zvlášť nebezpečného recidivistu, zmíněný materiální znak odůvodňuje použití zvýšené trestní sazby podle § 42 tr. zák., avšak není rozdíl, zda v konkrétních případech jde o základní či kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu.

Právní názor zastávaný v rozhodnutí č. 20/1979 S. rozh. tr. znamená ve svých praktických důsledcích zvýhodnění pachatelů trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm.

b) tr. zák. z hlediska posuzování podmínek zvlášť nebezpečné recidivy proti pachatelům jiných úmyslných trestných činů ohrožených stejnou sazbou trestu odnětí svobody, u nichž jejich opětovné spáchání, resp. potrestání za ně není kvalifikační okolností. Je značný rozdíl co do následků odsouzení, je-li pachatel odsouzen jako zvlášť nebezpečný recidivista, či nikoliv (§ 39a odst. 2 písm. c/ a § 62 tr. zák., § 4 odst. 1 zákona č. 44/1973 Sb. o ochranném dohledu.).“

Ministr spravedlnosti ČR proto podle § 35 odst. 1 písm. b) zák. č. 36/1964 Sb. (ve znění vyhlášeném

pod č. 19/1970 Sb.) dal Nejvyššímu soudu ČSR podnět k zajištění správného výkladu zákona.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu ČSR k návrhu jeho předsedy podle § 21c odst. 2 shora citovaného zákona tohoto podnětu zaujímá k uvedené právní problematice toto

stanovisko:

Trestního činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. se dopustí opětovně, ačkoli byl již pro takový trestný čin potrestán.

Výklady znaků této skutkové podstaty je obsažen v řadě zobecňujících materiálů a judikátů, například ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSR č. Tpj 93/74, uveřejněného pod č. VIII v Bulletinu Nejvyššího soudu ČSR sešit 9/1974. Podle tohoto stanoviska a dalších judikátů lze k těmto znakům v podstatě uvést:

Pachatel činu uvedeného v § 209a odst. 1 tr. zák. musí být za tento čin potrestán, tj. musí alespoň zčásti vykonat trest, s jehož výkonem není spojena fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (ani nesmí být v této věci odsouzení zahlazeno rozhodnutím soudu). Trest odnětí svobody pak nesmí být vykonán celý pouze zápočtem vazby. Po tomto potrestání se pachatel musí dopustit nejméně dvou dalších trestných činů podle § 209a odst. 1 tr. zák. (formou opakování v reálném souběhu nebo formou recidivy při samostatném odsouzení za každý z nich) anebo jednoho takového trestného činu spáchaného více útoky pokračování v trestné činnosti. Pojem „opětovně“ tu nelze dovozovat již ze spáchání toho činu, který následuje po potrestání za takový čin, aniž jde o trestný čin spáchaný více útoky formou pokračování.

Z toho plyne, že kvalifikace trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. lze užít po předchozím potrestání pachatele za čin uvedený v odstavci 1 při dalším odsouzení pachatele, který se činu dopustil více útoky formou pokračování v trestné činnosti nebo činy spáchal opakovaně v reálném souběhu (opětovnost je obsažena již v rámci spáchání této trestné činnosti), anebo až při třetím odsouzení, jestliže u druhého odsouzení po potrestání za čin uvedený v § 209a odst. 1 tr. zák. jde o spáchání jen jednoho tohoto trestného činu jedním útokem.

Zvláště nebezpečným recidivistou podle § 41 písm. b) tr. zák. je pachatel, který soustavně páchá úmyslné trestné činy téže povahy, ač již byl pro takové trestné činy vícekrát potrestán, jestliže uvedené okolnosti pro svou závažnost, zejména vzhledem k délce doby, která uplynula od posledního odsouzení, podstatně zvyšují stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Výklad znaků zvláště nebezpečné recidivy § 41 písm. b) tr. zák. byl již rovněž podán v několika zobecňujících materiálech nejvyšších soudů (např. č. I/69 sb. rozh. tr.) a v judikatuře.

Pro potřebu tohoto stanoviska je z výkladu těchto znaků podstatné, že pojem „vícekrát potrestán“ znamená nejméně třikrát potrestán.

Rovněž tak již bylo v zobecňujících materiálech v judikatuře řečeno, že okolnost, že pachatel se dopustil trestného činu jako zvláště nebezpečný recidivista, je okolností, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, a tedy též zákonným znakem trestného činu jehož se pachatel dopustil jako nebezpečný recidivista. Shodně podle č. I/69 sb. rozh. tr. jde v případě zvláště nebezpečné recidivy o „... okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, tedy o znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu.

Námítka, že okolnostmi, které odůvodňují použití vyšší trestní sazby jako znaky kvalifikované skutkové podstaty, jsou pouze ty, které jsou uvedeny v jednotlivých ustanoveních zvláštní části

trestního zákona v druhém nebo dalších odstavcích jako formální znaky kvalifikovaných skutkových podstat, je nedůvodná, stejně jako tvrzení, že okolnosti naplňující podmínky zvláště nebezpečné recidivy pouze doplňují souhrn okolností určujících konkrétní stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Stejně tak jako součástí formálních znaků všech skutkových podstat trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona jsou některé další znaky obsažené v obecné části, jako např. znaky charakterizující osobu pachatele a zavinění, je tomu i u kvalifikovaných skutkových podstat odůvodňujících použití vyšší trestní sazby, např. znaky rovněž charakterizující zavinění.

To se týká i zvláště nebezpečné recidivy, která v příslušných ustanoveních obecné části obsahuje jak formální, tak i materiální znaky, jimiž lze doplnit každou skutkovou podstatu úmyslných trestních činů obsaženou ve zvláštní části trestního zákona; obsahuje i obecné ustanovení o trestání zvláště nebezpečné recidivy, podle něhož lze stanovit konkrétní sazby trestu odnětí svobody u každého jednotlivého trestného činu. Takovéto pojetí souhrnu znaků skutkových podstat trestných činů jako jednoty znaků obsažených jednak v obecné části trestního zákona společně pro všechny skutkové podstaty trestních činů nebo pro jejich určitou část, jednak v jeho zvláštní části individuálně pro každou skutkovou podstatu trestného činu, je obecně známo a vyplývá z potřeb zjednodušení legislativní techniky.

Formální znaky zvláště nebezpečné recidivy jsou obsaženy pod písmeny a) a b) ustanovení § 41 tr. zák., znaky materiální pak v dovětku za těmito písmeny. Stejně tak jako u ostatních znaků skutkových podstat trestních činů je třeba v rámci trestního stíhání obviněného pro určitý skutek nejprve dovodit naplnění znaků formálních, je třeba postupovat shodně i u znaků zvláště nebezpečné recidivy. Bez naplnění příslušných formálních znaků nelze ani při velmi vysokém konkrétním stupni nebezpečnosti činu pro společnost použít ustanovení o zvláště nebezpečné recidivě.

Jestliže formálním znakem některé kvalifikované skutkové podstaty trestného činu je také opakování trestného činu, resp. předchozí potrestání za takový čin, jako je tomu právě u trestného činu neoprávněného užívání motorového vozidla podle § 209a tr. zák., bylo by v rozporu se zákonem dvojího přičítání téže okolnosti obsaženým v § 31 odst. 3 tr. zák., kdyby předchozí potrestání jako okolnost podmiňující vedle opětovnosti použití vyšší trestní sazby bylo současně hodnoceno jako jedno z potrestání potřebných k naplnění, formálního znaku zvláště nebezpečné recidivy "vícekrát potrestán". Tato zásada byla správně vyslovena již v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 1. 1979 sp. zn. [11 Tz 87/78](#) (viz č. 20/1979 sb. rozh. tr.) a také vyplývá argumentem z opaku i z Rozboru a zhodnocení praxe soudců při postihu zvláště nebezpečných recidivistů, vydaného trestním kolegiem býv. Nejvyššího soudu 20. prosince 1968 pod č.j. Tpj 162/67 (viz č. I/69 sb. rozh. tr.).

Nelze považovat za správný názor, že ustanovení § 31 odst. 3 tr. zák. je možno použít pouze ve vztahu k trestu a nikoli v otázkách týkajících se viny, což je dovozováno, jak je shora uvedeno, ze systematického zařazení § 31 odst. 3 tr. zák. Obsah určitého ustanovení zákona nelze v první řadě vykládat bez zřetele na jeho znění jen z toho, ve které části zákona a pod jakými nadpisy je toto ustanovení zařazeno. Vždyť například v trestním řádu jsou obsažena i některá ustanovení, jejichž obsah má povahu hmotného práva apod. Jestliže tedy ustanovení § 31 odst. 3 tr. zák. stanoví, že „k okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, nelze přihlídnout jako k polehčující nebo přitěžující nebo k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby“, je zřejmé, že vedle ukládání trestu se toto ustanovení ve své poslední části týká rozhodování o vině v oblasti okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, která rozšiřuje základní skutkovou podstatu o další znaky.

Ustanovení § 209a tr. zák. o trestném činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla je specifické v tom, že jeho kvalifikovaná skutková podstata jednak v odstavci 3 písm. b) a jednak v odstavci 4 písm. b) obsahuje v prvním případě předchozí odsouzení, ve druhém předchozí potrestání

pro čin uvedený v odstavci 1 a opětovnost jeho spáchání jako formální znak podmiňující použití vyšší trestní sazby. Jestliže trestní sazba odnětí svobody v prvním odstavci je stanovena až na dva roky, pak ve třetím je to šest měsíců až tři léta a ve čtvrtém odstavci jeden rok až pět let, což je zvýšení podstatné. Vzhledem k výši shora uvedených sazeb odnětí svobody v ustanovení § 209a tr. zák. není proto proti jiným trestným činům zvýhodněn pachatel recidivista, jestliže po předchozím trojím potrestání za trestný čin neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1 tr. zák. je odsuzován počtvrté za tento trestný čin a není posouzen také jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. písm. b) tr. zák. Pachatel jiného úmyslného trestného činu odsuzovaný jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 písm. b) tr. zák. totiž při neexistenci jiné okolnosti podmiňující vyšší trestní sazby než je zvlášť nebezpečné recidivy musí být odsouzen jen v rámci horní poloviny základní trestní sazby odnětí svobody zvýšené o jednu třetinu (§ 42 tr. zák.). Pokud by tedy u trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a tr. zák. nebyla recidiva okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (tedy sazby s horní hranicí tři léta ve třetím odstavci), pachatel posuzovaný jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 písm. b) tr. zák. by byl i při mnohonásobné recidivě odsuzován stále jen v rámci sazby odnětí svobody od šestnácti do třiceti dvou měsíců, což je horní polovina základní zvýšené o jednu třetinu.

Proto pokud má být pachatel trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. uznán vinným také jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 písm. b) tr. zák., je třeba, aby počet jeho předchozích potrestání za čin uvedený v § 209a odst. 1 tr. zák. a opětovnost spáchání takového činu naplňovaly nejprve znaky uvedené v § 209a odst. 4 písm. b) tr. zák. podle zásad shora uvedených, a pak navíc v součtu i znaky uvedené v § 41 písm. b) tr. zák., tj. aby tu byly další tři předchozí potrestání trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 4 písm. b) tr. zák. lze uznat vinným také jako zvlášť nebezpečného recidivistu podle § 41 písm. b) tr. zák. (jsou-li jeho znaky dány předchozím trojím potrestáním za trestní čin podle § 209a odst. 1 tr. zák.) až při pátém odsouzení, je-li znak „opětovně“ při něm naplněn spácháním činu více útoky formou pokračování v trestném činu nebo opakováním tohoto trestného činu v reálném souběhu, anebo až při šestém odsouzení, jde-li u pátého odsouzení o jeden trestný čin spáchaný jedním útokem.

Jedině takovýto výklad důsledně respektuje zákaz dvojího přičítání téže skutkové okolnosti vyjádřený v ustanovení § 31 odst. 3 tr. zák.